

Г. В. Миськів¹, В. Цапута², Н. О. Григоришин¹
Львівський державний університет внутрішніх справ,
¹ кафедра фінансів та обліку,
² Вища банківська школа Університету в Познані (Польща),
Науковий інститут фінансів та обліку

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ МОНЕТАРНОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

<http://doi.org/10.23939/semi2020.02.049>

© Миськів Г. В., Цапута В., Григоришин Н. О., 2020

Визначено, класифіковано та проаналізовано загрози монетарної системи, що впливають на економічну безпеку держави. Для кращого розуміння проблеми та деталізації загроз автори згрупували загрози монетарної системи за напрямками (сферами) їх виникнення у такі групи: інституційні, грошово-кредитні, банківські та інвестиційні.

Автори детально розглянули та проаналізували виокремлені групи монетарних загроз, оскільки саме вони призводять до порушення економічного безпекового балансу в державі та потребують розроблення системи управління ними з метою протидії їх негативному впливу на економічну систему або локалізації їх дії.

Проведене дослідження дало змогу дійти висновку, що у кожній із виділених груп загроз є активні загрози, які потребують розроблення заходів із їх мінімізації або протидії їм. Однак найбільше активних загроз криється у інституційному середовищі монетарної системи, оскільки більшість з них суб'єктивні та залежать від фаховості посадових осіб, їхньої кваліфікації, бажання змінити ситуацію тощо.

Ключові слова: монетарна система; монетарна безпека; економічна безпека держави; загрози; монетарна сфера.

Постановка проблеми

Функціонування механізму економічної безпеки передбачає постійну взаємодію із наявними та потенційними дестабілізувальними чинниками та загрозами, які виникають у різних сферах економічного середовища. Важливою складовою економічної безпеки є фінансова безпека, на яку впливає велика кількість загроз, зокрема і монетарних.

Загрози монетарної системи унеможливають забезпечення необхідного рівня економічного зростання, негативно впливають на торговельну, внутрішню- та зовнішньоекономічну діяльність України, сприяють виникненню загроз для функціонування бюджетної, податкової, страхової та низки інших складових фінансової системи України. Все це врешті негативно позначається на економічній безпеці держави та дестабілізує її.

Вирішення цієї проблеми безпосередньо вплине на монетарну, економічну, соціальну та політичну стабільність України. Тому визначення та локалізація впливу загроз монетарної системи на економічну безпеку держави є одними із актуальних проблем сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичні аспекти фінансової й економічної безпеки держави досліджували багато авторів. Заслужують на увагу наукові праці таких відомих вчених-економістів, як Л. І. Абалкін, І. М. Алікперов, О. І. Барановський, В. І. Богачов, І. Я. Богданов, В. В. Бурцев, В. М. Вершинін, А. В. Возженіков, М. Г. Делягін, Н. Н. Єрмошенко, С. М. Єрмаков, А. Н. Козирін, А. В. Колосов, А. А. Куклін,

Є. В. Попов, В. К. Сенчагов, Н. П. Фокіна, О. С. Шніпко та інших. Окремі аспекти цієї проблематики перебували у полі зору представників львівської економічної науки, зокрема кафедри менеджменту організацій Львівської політехніки. Йдеться про проблеми банківського кредитування та окреслення перспектив запобігання небезпекам у цій сфері [1]; про фінансове забезпечення ринку соціальних послуг у контексті зниження ризиків втрат людського потенціалу [2; 3]; про механізми нейтралізації загроз фінансовій безпеці підприємств [4] тощо. Однак, зважаючи на виникнення нових загроз монетарної системи та необхідність їх ідентифікації та оцінки, необхідне перманентне провадження дослідження.

Постановка завдання

Метою дослідження є визначення та класифікація загроз монетарної системи економічній безпеці держави та обґрунтування раціональних та ефективніших методів протидії їм.

Основний матеріал

Загроза – це чинник, котрий спричиняє ймовірне руйнування системи та призводить до кризових явищ. Загроза безпеці – це сукупність умов та чинників, що створюють небезпеку життєво важливим економічним інтересам особи, суспільства і держави [5, с. 282]. Виникнення загрози можливе за певних умов, які криються як у самому суб'єкті, котрого вони стосуються, в його оточенні, так і у зв'язках суб'єкта з оточенням. На думку О. І. Барановського, “загроза є найвищим ступенем вірогідності перетворення небезпеки з можливості на дійсність, висловленим наміром одних суб'єктів завдати шкоди іншим, демонстрацією готовності здійснити насилля для завдання шкоди” [6, с. 759].

Під *загрозами монетарної системи* розумітимемо виникнення чинників негативного впливу монетарного характеру, які спрямовують свою дію на інші складові національної економіки та на економічну безпеку загалом. Задля деталізації внутрішніх загроз, які виникають у монетарній системі, пропонуємо їх поділити за напрямками (сферами) виникнення на групи: інституційні (організаційно-правові), грошово-кредитні, банківські та інвестиційні (табл. 1).

Розглянемо та проаналізуємо виокремлені групи монетарних загроз, оскільки саме вони призводять до порушення економічного безпекового балансу в державі та спонукають до розроблення системи управління ними та протидії їхньому негативному впливу на економічну систему або локалізації їх дії.

Група інституційних або організаційно-правових загроз об'єднує загрози, які формуються здебільшого у сфері діяльності регулятора – НБУ, та охоплюють загрози, які виникають внаслідок недосконалого законодавчого регулювання монетарної сфери або взаємодії між інституціями.

Для протидії інституційно-організаційним загрозам слід реалізувати сукупність заходів із покращення діяльності регуляторно-інфраструктурних інституцій та організації грошово-кредитних відносин, зокрема: забезпечити належну транспарентність та прозорість діяльності НБУ, переглянути та вдосконалити нормативно-правове забезпечення грошово-кредитної системи; завершити реформу монетарної політики НБУ та зміцнити його інституційну спроможність задля стабілізації банківської системи України; забезпечити розвиток інфраструктури небанківських кредитних установ у вигляді: стабілізаційних фондів, страхових фондів, бюро кредитних історій, аудиторських бюро, освітніх центрів тощо; забезпечити прозорість використання державних та міжнародних кредитів (позик) [7, с. 360].

Група грошово-кредитних загроз – це загрози, що виникають у грошово-кредитній системі та, зазвичай, є показниками (чинниками) прямого регулювання НБУ, які вийшли з-під контролю внаслідок дії суб'єктивно-об'єктивних обставин та умов.

Для визначення наявності загроз цієї групи у сучасному економічному середовищі проаналізуємо основні показники монетарної сфери України за останнє десятиріччя (табл. 2).

Загрози, що виникають у монетарній системі та впливають на економічну безпеку

Група загроз за напрямом виникнення	Перелік монетарних загроз
Інституційні (організаційно-правові)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень незалежності та прозорості діяльності НБУ. 2. Недосконалість та часті зміни нормативно-правової бази. 3. Зниження координованості дій уряду і НБУ. 4. Відсутність реалістичних прогнозів макроекономічних показників, що негативно позначається на діяльності НБУ. 5. Низький управлінський рівень фінансового регулювання монетарної системи. 6. Посилення адміністративного тиску на механізм реалізації монетарної політики
Грошово-кредитні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Цінова нестабільність. 2. Різде зниження курсу гривні. 3. Різка зміна валютного курсу. 4. Зростання обсягу грошової маси. 5. Збільшення темпу інфляції. 6. Надмірна доларизація економіки. 7. Погіршення структури грошової маси. 8. Надмірний рівень монетизації економіки. 9. Зменшення золотовалютних резервів держави. 10. Необґрунтована емісія національної валюти. 11. Зменшення надходжень валютних ресурсів у державу. 12. Надмірне використання сучасних похідних фінансових інструментів. 13. Застосування прихованої грошової емісії під випуск ОВДП з метою фінансування дефіциту бюджету
Банківські	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільність банківської системи. 2. Втрати довіри економічних агентів до банківської системи. 3. Посилення залежності банківської системи від державної підтримки. 4. Недостатній обсяг ресурсів банківської системи. 5. Надмірне нарощування споживчого та іпотечного кредитування. 6. Зростання облікової ставки. 7. Збільшення вартості кредитних ресурсів. 8. Необґрунтоване підтримання рівня капіталізації та ліквідності банків. 9. Зменшення обсягів заощаджень населення та депозитних вкладень. 10. Зниження темпів приросту ресурсної бази банків. 11. Зростання обсягу та частки проблемної заборгованості
Інвестиційні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Невідповідність структури кредитування цілям інвестиційного оновлення економіки. 2. Значний вплив спекулятивного іноземного капіталу. 3. Різкий відтік іноземного капіталу, спровокований фінансовою кризою. 4. Значний обсяг виведення коштів у офшори

Джерело: власна розробка авторів.

Вважаємо, що найбільшу загрозу для економічної безпеки держави може становити цінова нестабільність, яка проявляється у різкому зростанні темпу інфляції і може бути спровокована істотним зростанням грошової маси в обігу.

Цінова стабільність як пріоритетна мета грошово-кредитної (монетарної) політики Національного банку встановлена НБУ від 2014 р. Низька і стабільна інфляція є головним внеском у збалансований фінансовий розвиток держави та в сталі економічне зростання, яке може забезпечити НБУ. Формування низькоінфляційних очікувань є одним із ключових елементів покращення макроекономічного середовища та нарощування економічного потенціалу України.

Основні показники монетарної сфери України у 2010–2020 рр. (на початок року)

	Темп інфляції, %	Обсяг грошової маси, МЗ, млрд грн	Рівень монетизації, %	Обсяг готівки, % до МЗ	Швидкість обігу грошей	Міжнародні резерви, млн дол	Валютний курс долара США	Рівень доларизації кредитів, %	Рівень доларизації депозитів населення, %	Частка протермінованої заборгованості, %	Середньорічна облікова ставка НБУ
2010	112,3	479,95	53	32	1,88	25 285,57	7,985	46,03	42,57	9,67	8,58
2011	109,1	601,160	55	31	1,81	35 138,98	7,962	40,31	42,97	11,58	7,75
2012	104,6	675,47	52	28	1,93	31 364,11	7,989	36,75	44,04	9,61	7,5
2013	99,8	780,11	55	26	1,83	24 651,96	7,993	33,82	37,05	8,9	6,75
2014	100,5	893,95	62	26	1,61	17 805,59	7,993	44,33	41,37	7,7	12
2015	124,9	936,22	61	30	1,64	6 419,66	15,768	55,8	45,3	13,5	23,75
2016	143,3	995,02	50	28	1,99	13 441,59	23,784	49,4	46,26	21,1	17,33
2017	112,4	1 066,01	46	29	2,16	15 444,98	26,692	43,9	45,38	30,6	14,72
2018	113,7	1 176,47	41	28	2,47	18 580,34	27,89	42,8	42,05	57,1	17,3
2019	109,8	1 258,24	36	28	2,79	20 819,71	27,688	36,9	41,66	52,9	16,7
2020	104,1	1 465,64	36	27	2,77	26 293,07	23,686	38,2%	41,4	48,4	8,2

Джерело: [8, 9, 15].

Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 р. та середньострокову перспективу [8], затверджені в грудні 2016 р., закріпили інфляційне таргетування як режим грошово-кредитної політики в Україні та визначили інфляційні таргети на найближчу перспективу. Отже, інфляція в Україні у 2018–2019 рр. була в межах таргетування (до 9 % – 2018 р. та до 5 % – 2019 р.). На 2020 р. інфляційний таргет також передбачено у межах 5 %.

Зростання обсягу грошової маси в обігу є основним чинником збільшення темпу інфляції. Згідно з економічною теорією, якщо номінальна грошова маса зростає на 10 % за рік, то норма інфляції становитиме 7 % (10–3 %). У разі зростання грошової маси на 15 % норма інфляції сягатиме вже 12 % (15–3 %); підвищення темпів приросту реальних доходів, скажімо, до 5 % замість 3 % означатиме зниження інфляції.

Упродовж останнього десятиріччя 2010–2020 рр. простежується постійне нарощування обсягу грошової маси, яка на початок 2020 р. становила 1,466 трлн грн та зросла за досліджуваний період утричі.

Варто зазначити, що приріст грошової маси у 2020 р. відповідно до 2019 р. становив 16 % (1465639,4 (2020 р.)/1258240,7 (2019 р.)), а 2019 р. до 2018 р. – 6,9 %, що свідчить про вплив інших чинників на цінову стабільність, зокрема падіння споживчого попиту через зниження доходів населення.

Отже, вважатимемо темп приросту грошової маси в Україні прихованою загрозою, яка за інших сприятливих обставин може спровокувати зростання рівня інфляції та негативно позначитися на економічній безпеці.

Група банківських загроз виникає у сфері діяльності банківських установ й охоплює негативні показники, явища й процеси, не врегульовані банками з тих чи інших причин, що активізували негативний вплив на розвиток національної економіки та економічну безпеку.

Наявність певної загрози, яка належить до цієї групи, визначимо за допомогою аналізу динаміки основних показників сучасної банківської системи.

Найвагомішою та найпомітнішою загрозою із цієї групи можна вважати нестабільність банківської системи, яка породжує загрози: втрату довіри економічних агентів до банківської системи, посилення залежності банківської системи від державної підтримки, недостатній обсяг ресурсів банківської системи тощо.

Виявити стабільність чи нестабільність діяльності банківської системи можливо за допомогою дослідження динаміки кількості учасників банківської системи та рівня їх прибутковості. До 2014 р. розвиток банківської системи можна було охарактеризувати як стабільний: кількість банків залишалася майже незмінною – 182–176 од., а їх прибуток не зазнавав істотних коливань, хоча у 2010–2012 рр. фінансовий результат діяльності був від’ємним.

Криза банківської системи розпочалася 2015 р. разом із “банкопадом” – кількість банківських установ зменшилася до 117 од. (2015 р.), а 2017 р. їх налічувалося лише 82 од. Чистий збиток банків України у 2015 р. становив 52966 млн грн, а 2017 р. – 159 388 млн грн!

Саме в цей період нестабільність банківської системи стала реальною загрозою для національної економіки та негативно вплинула на відновлення й розвиток промисловості, довіру і настрої населення, стосунки із зовнішніми кредиторами та інвесторами.

На початку 2020 р. банків було 75, що є майже незмінним показником упродовж останніх трьох років. Водночас фінансові результати у 2018–2020 рр. були позитивними та динамічно зростали. Це свідчить про подолання кризи банківської системи та стабілізацію її діяльності.

Отже, фахові дії НБУ щодо стабілізації банківської системи дали змогу дезактивувати дію відразу декількох монетарних загроз, що виникли у банківській сфері.

Вагомим індикатором стану грошово-кредитної системи є зміна облікової ставки НБУ.

Облікова ставка НБУ є основним інструментом для досягнення цілей щодо інфляції. У разі перевищення прогнозного рівня інфляції НБУ стикається із необхідністю ведення жорсткішої грошово-кредитної політики для повернення прогнозу до цілі та коригує облікову ставку в бік зростання. На це одразу реагують процентні ставки банківських установ, надходження грошових коштів у реальний сектор економіки зменшується.

Фактично зростання облікової ставки НБУ опосередковано створює загрозу національній економіці та економічній безпеці. Зміна облікової ставки НБУ та процентних ставок за кредитами банківських установ мали б бути пов’язані прямою залежністю. Проте на практиці спостерігається ситуація доволі кволого реагування процентних ставок банківських установ на зміну облікової ставки: прямо пропорційної залежності не простежується – зміна облікової ставки не віддзеркалюється адекватною зміною процентних ставок банків. Це свідчить про номінальну, індикативну роль облікової ставки у грошово-кредитній політиці. Однак її надмірне зростання вказує на зміну напряму грошово-кредитної політики НБУ та необхідність подолання низки інших загроз, що виникають.

Зважаючи на спадну динаміку облікової ставки НБУ починаючи від 2016 р., сьогодні можемо вважати цю монетарну загрозу не активною для економічної безпеки.

Вартість кредитів теж є визначальною для розвитку економічної системи держави. Саме розмір процентних ставок за кредитами визначатиме обсяг грошових коштів, які надійдуть в економіку, зокрема і на інвестиційні цілі. Тобто розвиток або занепад національної економіки безпосередньо залежать від вартості кредитів, які, своєю чергою, формуються під впливом рівня облікової ставки НБУ та сукупності ризиків банківської системи. Аналіз відсоткових ставок за кредитами для національної та іноземної валют для юридичних та фізичних осіб дав змогу виявити істотний відрив вартості кредитів фізичним особам у національній валюті. Зокрема, на початок 2020 р. середні відсотки за такими кредитами становили 33,5 % річних, тоді як вартість кредитів для юридичних осіб становила 14 % річних!

Також зауважимо, що це найвищий показник вартості кредитів за останні десять років, причини чого приховані у великих ризиках, які супроводжують кредитування фізичних осіб. Зокрема, це стосується високого рівня протермінованої та безнадійної заборгованості населення, яку розглянемо нижче.

Найнижчу вартість упродовж періоду мали кредити юридичним особам у іноземній валюті – від 10,5 % річних у 2010 р. до 4,1 % у 2020 р. У національній валюті кредити юридичним особам надавали у 2020 р. під 14 % річних і ця відсоткова ставка знизилася, порівняно із 2019 р. на 6 в.п (2019 – 20,1 %).

Отож доходимо висновку, що висока вартість кредитів стосується лише фізичних осіб, які не є основними інвесторами національної економіки. Тому розмір відсоткових ставок за кредитами на кінець 2020 р. не спричиняє негативного впливу на економічну безпеку.

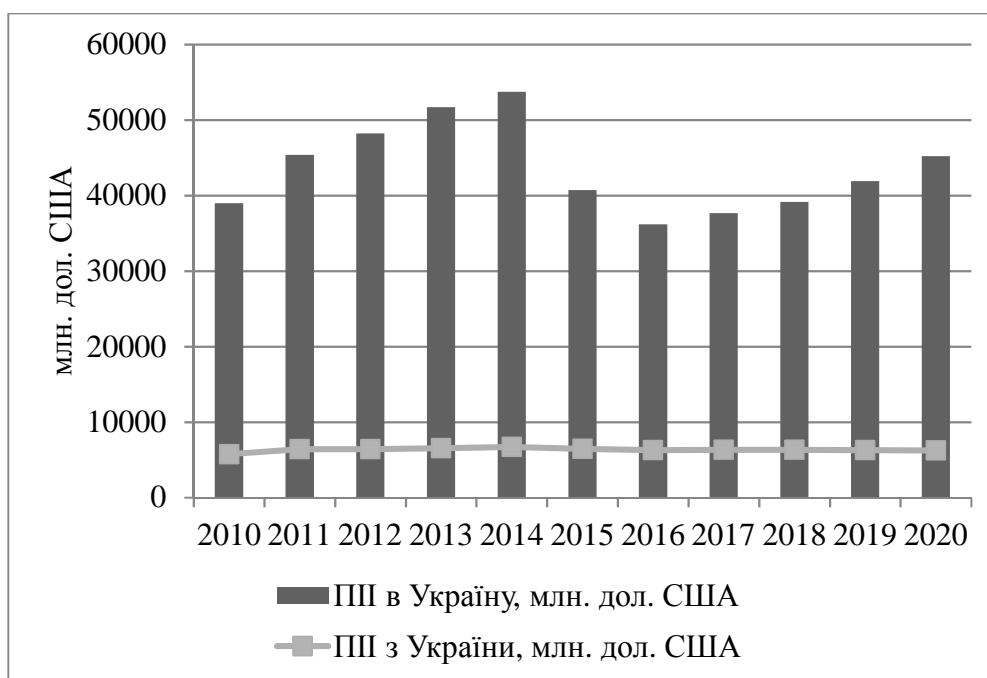
Група інвестиційних загроз безпосередньо стосується переміщення інвестиційного капіталу, як внутрішнього, так і зовнішнього, що призводить до припливу або відпливу великої маси інвестиційних ресурсів у національну економіку або з неї.

Розвиток інвестиційних процесів має особливе значення для економіки країни, її економічного розвитку та розширення ринкових можливостей.

Надходження прямих іноземних інвестицій в національну економіку – важливий елемент налагодження та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та один із показників ступеня інтеграції країни в світове господарство. Разом з тим, прямі іноземні інвестиції є основним каналом передавання передової технології із країни до країни, що позитивно для країн нижчого рівня розвитку.

Проаналізуємо наявність інвестиційних загроз у національній економіці, вивчивши динаміку прямих іноземних інвестицій та прямих капіталовкладень в Україні.

Динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну та з України у 2010–2020 рр. графічно зображено на рисунку.

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну та з України у 2010–2020 рр.
(на початок року), млн дол. США

Джерело: розроблено на основі [9].

Як бачимо із рисунка, після періоду порівняно динамічного зростання 2010–2014 рр., у 2015–2016 рр. відбувся відтік близько 8 млрд дол. США іноземних інвестицій з України, що пов'язано зі складною політичною ситуацією, кризою економічної системи та початком воєнних дій у АР Крим та у Донецькій і Луганській областях. Відновлення стабільності у всіх сферах життя сприяло новим надходженням іноземних інвестицій, проте вже не у таких

обсягах. Від 2017 р. спостерігається позитивна динаміка припливу інвестицій, загальний обсяг яких на початок 2020 р. становив 45,22 млрд дол. США.

Упродовж 2010–2019 рр. обсяги ПІІ, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (*round tripping*), оцінено у 9,4 млрд дол. США, що становить 20,8 % від припливу ПІІ в Україну (45,22 млрд дол. США) [15, с. 11].

Щодо інвестицій з України іноземним державам, то їх рівень був фактично незмінний упродовж усього досліджуваного періоду та залишався в середньому на рівні 6,3 млрд дол. США щорічно.

У 2019 р. найбільшими інвесторами економіки України були Нідерланди, Кіпр, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. А з України найбільші обсяги традиційно надходили на Кіпр (5,93 млрд дол. США у 2015–2019 рр.).

Розмірена динаміка зростання щорічних обсягів іноземних інвестицій не дає підстав зараховувати її до загроз економічній безпеці. Однак, зважаючи на активне виведення капіталу під час дестабілізації політико-економічної ситуації в Україні та скрутне становище національної економіки без іноземного інвестування, вважатимемо за доцільне зарахувати цю загрозу до неактивної (прихованої).

Ще однією загрозою із групи інвестиційних є виведення капіталу із країни в офшорні зони.

Офшорна зона (від англ. *off shore* – “поза берегом”) – один із видів вільних економічних зон, що належать до сервісних вільних економічних зон, особливістю яких є створення для підприємств сприятливого валютно-фінансового та фіскального режимів, високий рівень і законодавчі гарантії банківської та комерційної секретності, лояльність державного регулювання [10].

За даними Міжнародного валютного фонду, на банківських рахунках в офшорних зонах перебуває сума, еквівалентна 8 % валового внутрішнього продукту світу. Загальна сума прихованих в офшорах активів сягає близько 7 трлн дол. Переважна частина цієї суми — кошти, отримані внаслідок корупції або незаконних дій [11].

За офіційними підрахунками Міжнародної інституції Global Financial Integrity, упродовж 2006–2015 рр. з України в офшорні юрисдикції виведено близько 116 млрд дол. США [8, с. 352]. З 2015 до вересня 2018 р. Україна експортувала продукцію п’яти найбільших товарних груп на \$112 млрд. Із них \$42 млрд пішли у офшори. Потенційно це обсяг “схемного експорту” для ухилення від податків [14].

Основними причинами відпливу капіталу з України є: непрозорість банківської системи, високий рівень корупції, політичні ризики, недосконалість законодавства та судової системи для стягнення проблемної заборгованості тощо. Такі обставини вимагають від багатьох бізнесменів прискорених дій. Окремим випадком є виведення активів в офшори та вливання їх в Україну вже як іноземних інвестицій. Зокрема, так багато років в Україну надходять “іноземні інвестиції” з Кіпру – найбільшої офшорної зони. Здебільшого ж офшорні операції розглядають як можливість нелегального вивезення капіталу.

Зважаючи на великі обсяги капіталу, який, уникаючи оподаткування, виводять за межі держави в офшорні зони; небажання частини політиків припинити “офшоризацію” доходів та неспроможність іншої частини політиків це зробити, вважатимемо виведення коштів у офшори загрозою для економічної безпеки держави.

Отже, основним негативним ефектом використання офшорних схем компаніями-резидентами на національному рівні є відтік капіталу. Окрім того, відбуваються такі зміни в національних економіках:

- зменшення державного бюджету за рахунок зниження податкових надходжень;
- структурні деформації в економіці;
- зменшення національних інвестицій всередині країни;
- закріплення підпорядкованості держави іноземним позикам;
- порушення стабільності фінансового ринкового балансу країни [14, с. 290–296].

Тобто виведення капіталу в офшори має усі ознаки явної загрози економічній безпеці держави.

Висновки

Зважаючи на велику кількість загроз, які впливають на економічну безпеку держави, необхідні їх ідентифікація та класифікація задля ефективного запобігання їм та подолання. Загрози, що виникають у монетарній сфері, особливо дестабілізувальні, оскільки негативно впливають спершу на функціонування національної економічної системи, а потім і на економічну безпеку держави.

Дослідивши сукупність монетарних загроз та їх вплив на економічну безпеку держави, ми дійшли таких висновків:

- загрози монетарної системи – це виникнення чинників негативного впливу монетарного характеру, дія яких спрямована на усі складові національної економіки;
- монетарні загрози доцільно розділити на чотири групи: інституційні, грошово-кредитні, банківські та інвестиційні;
- активність чи неактивний стан тієї чи іншої загрози можна визначити, проаналізувавши динаміку показників, які її характеризують;
- дослідження показало, що у кожній із виділених груп загроз є активні загрози, тому необхідно розробляти заходи із їх мінімізації або протидії їм;
- сьогодні найбільше активних загроз криється у інституційному середовищі монетарної системи, оскільки більшість із них суб'єктивні та залежать від фаховості посадових осіб, їхньої кваліфікації, бажання змінити ситуацію тощо.

1. Карий О. І., Гальків Л. І., Демчишин М. Я. (2016). Банківське кредитування в структурі національної економіки України: параметричне оцінювання і проблеми активування. *Актуальні проблеми економіки*, № 6 (175), С. 314–320.

2. Миськів Г. В., Гальків Л. І. (2016). Фінансове забезпечення ринку освітніх послуг як чинник розвитку людського потенціалу. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*: зб. наук. пр. Серія: *Логістика*, С. 42–47.

3. Карий О. І., Гальків Л. І., Мойсеєнко І. В. (2017). Ризики втрат людського потенціалу: чинник фінансування освіти та охорони здоров'я. *Актуальні проблеми економіки*, № 1(187), С. 223–229.

4. Виклюк М. І., Гальків Л. І., Когут А. Є. (2019). Механізми нейтралізації фінансових ризиків у діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка і управління*, № 2, С. 110–117.

5. Авраменко О. О. (2016). Грошово-кредитна політика України в системі забезпечення економічної безпеки держави: дис. ... канд. екон. наук. Національний інститут стратегічних досліджень. К., 282 с.

6. Барановський О. І. (2004). Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 759 с.

7. Миськів Г. В. (2015). Функціонування та розвиток кредитного ринку України: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: Растр-7, 360 с.

8. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 р. Національний банк України. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-2017-rik-ta-serednostrokovu-perspektivu> (дата звернення: 07.09.2020).

9. Державна служба статистики. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) із регіонів України в економіці країн світу 2015–2019 рр. Available at: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2020/zd_inv_new/arh_inv_zd.htm (дата звернення: 03.09.2020).

10. Вікіпедія. Офшорна зона. 2019 р. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%84%D1%88%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0 (дата звернення: 03.09.2020).

11. Інформаційне агентство Уніан. У МВФ розповіли, скільки коштів заховано в офшорах. 2019 р. Available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/10674243-u-mvf-rozpovili-skilki-koshtiv-zahovano-v-ofshorah.html> (дата звернення: 05.09.2020).

12. Костюнина Г. М., Баронов В. И., Буглай В. Б., Платонова И. Н. (2014). Офшорный бизнес во внешнеэкономической деятельности: учеб. пособ. М.: Инфра-М, 352 с.

13. Євстігнєєва О., Красовський Б., Насрідінов Р. (2019). Скільки Україна втрачає в офшорах. БізнесЦензор. Available at: https://biz.censor.net/resonance/3110782/silki_ukrana_vtracha_v_ofshorah (дата звернення: 05.09.2020).

14. Лебідь О. В., Гаркуша В. О. (2019). Особливості діяльності офшорних зон та їх роль у системі світових фінансових центрів. БІЗНЕСІНФОРМ, № 11, С. 290–296.

15. Національний банк України. Департамент статистики та звітності. Оцінка обсягу прямих іноземних інвестицій, в яких контролюючим інвестором є резидент (round tripping). К., 2020. 11 с. Available at: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=FDI_round_tripping_ICL-DFS.pdf (дата звернення: 05.09.2020).

1. Karyj O. I., Halkiv L. I., Demchyshyn M. Ya. (2016). Bankivske kredyтування v strukturi nacional'noyi ekonomiky Ukrainy: parametrychne ocynuvannya i problemy aktyvuvannya [Bank crediting within the structure of national economy of Ukraine: Parametric evaluation and problems with activation]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 6 (175), pp. 314–320.

2. My's'kiv G. V., Halkiv L. I. (2016). Finansove zabezpechennya ry'nku osvitnix poslug yak chy'nniy rozvytku lyud'skogo potencialu [Financial support of the market of educational services as a factor of human potential development]. *Visnyk Nacional'nogo universytetu "Lvivs'ka politexnika"*: zb. nauk. pr. *Seriya: Logistyka*, pp. 42–47.

3. Karyj O. I., Halkiv L. I., Mojseyenko I. V. (2017). Ry'zyky vtrat lyud'skogo potencialu: chy'nniy finansuvannya osvity ta oxorony zdorov'ya [Risks of loss of human potential: a factor in financing education and health care]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 1(187), 223–229.

4. Vy'klyuk M. I., Halkiv L. I., Kogut A. Ye. (2019). Mexanizmy neytralizatsiyi finansovy'x ry'zy'kiv u diyal'nosti sil'skogospodars'ky'x pidpr'yemstv [Mechanisms for neutralization of financial risks in the activities of agricultural enterprises]. *Ekonomika i upravlinnya*, pp. 110–117.

5. Avramenko O. O. (2016). Groshovo-kredyt'na polityka Ukrainy v sy'stemi zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky derzhavy [Monetary policy of Ukraine in the system of ensuring economic security of the state]: dy's.... kand. ekon. nauk. Nacional'ny'j instytut strategichny'x doslidzhen'. Ky'yiv, 282 s.

6. Baranovs'ky'j O. I. (2004). Finansova bezpeka v Ukraini (metodologiya ocinky ta mexanizmy zabezpechennya) [Financial security in Ukraine (valuation methodology and collateral mechanisms)]. K.: Ky'yiv. nacz. torg.-ekon. un-t, 759 s.

7. My's'kiv G. V. (2015) Funkcionuvannya ta rozvytok kredytnogo ry'nku Ukrainy: teoriya, metodologiya, praktyka [Functioning and development of the credit market of Ukraine: theory, methodology, practice]: monografiya. L'viv: Rastr-7, 360 s.

8. Osnovni zasady hroshovo-kredyt'noi polityky na 2017 r. Natsionalnyi bank Ukrainy [Basic principles of monetary policy for 2017 National Bank of Ukraine]. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/en/news/all/osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-2017-rik-ta-serednostrokovu-perspektivu> (access date: 07.09.2020)

9. Derzhavna sluzhba staty'styky (2020). Pryami investy'ciyi (akcionerny'j kapital) z regioniv Ukrainy v ekonomici krayin svitu 2015–2019 rr. [Direct investment (equity capital) from the regions of Ukraine in the world economy 2015–2019]. Retrieved from: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2020/zd_inv_new/arh_inv_zd.htm (accessed 3 September 2020).

10. Vikipediya (2019). Ofshorna zona [Offshore zone]. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%84%D1%88%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0 (accessed 3 September 2020).

11. Informacijne agenstvo Unian (2019). U MVF rozpovily, skil'ky koshtiv zaxovano v ofshorax [The IMF told how much money is hidden in offshore]. Retrieved from: <https://www.unian.ua/economics/finance/10674243-umvf-rozpovili-skilki-koshtiv-zahovano-v-ofshorah.html> (accessed 5 September 2020).

12. Kostyuny'na G. M., Baronov V. Y., Buglaj V. B., Platonova Y. N. (2014). Ofshornyj by'znes vo vneshnezekonomy'cheskoj deyatel'nosti: ucheb. posob. [Offshore business in foreign economic activity: training manual]. M.: Y'nfra-M, 352 s.

13. Yevstignyeyeva O., Krasovs'ky'j B., Nasridinov R. (2019). Skil'ky Ukrainy vtrachaye v ofshorax [How much Ukraine loses offshore]. *BiznesCenzor*. Retrieved from: https://biz.censor.net/resonance/3110782/sklki_ukrana_vtracha_v_ofshorah (accessed 5 September 2020).

14. Lebid' O. V., Garkusha V. O. (2019). Osobly'vosti diyal'nosti ofshorny'x zon ta yix rol' u sy'stemi svitovy'x finansovy'x centriv [Features of offshore zones and their role in the system of world financial centers]. БІЗНЕСІНФОРМ, No. 11, S. 290–296.

15. Nacional'ny'j bank Ukrainy. Departament staty'styky ta zvitnosti (2020). Ocinka obsyagu pryamy'x inozemny'x investy'cij, v yaky'x kontrolyuyuchy'm investorom ye rezy'dent (round tripping) [Assessment of foreign direct investment in which the controlling investor is a resident (round tripping)]. Ky'yiv, 2020, 11 s. Retrieved from: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=FDI_round_tripping_ICL-DFS.pdf (accessed 5 September 2020).

IDENTIFICATION OF THE MONETARY SYSTEM'S THREATS TO THE STATE ECONOMIC SECURITY

© Myskiv G., Caputa W., Grygoryshyn N., 2020

A threat is a factor which predetermines probable destruction of the system and results in the crisis phenomena. Security threat is a set of conditions and factors endangering vital economic interests of a person, societies and states.

The purpose of the study is definition and classification threats of the monetary system to the state economic security and justification the rational and more effective methods of countering them.

The theoretical aspects of the financial and economic security of the state were investigated by many authors, in particular: L. I. Abalkin, I. M. Alikperov, O. I. Baranovsky, V. I. Bogachev, I. Y. Bogdanov, V. V. Burtsev, V. M. Vershinin, A. V. Vozhenikov, M. G. Delyagin, N. N. Yermoshenko, S. M. Echmakov, A. N. Kozyrin, A. V. Kolosov, A. A. Kuklin, E. V. Popov, V. K. Senchagov, N. P. Fokina, O. S. Shnipko, O. V. Lebid, V. O. Garkusha and others.

Threats of the monetary system make provision impossible of required economic level growth, negatively affected by trade, internal and foreign economic activity of Ukraine, cause threats to functioning budget, tax, insurance and other components of the financial system of Ukraine.

In article authors defined, classified and analyzed threats of monetary system, which affect the state economic security. For a better understanding the problem and detailing threats authors grouped them by directions (spheres) of theirs occurrence on: institutional, monetary, banking and investment.

The authors reviewed and analyzed groups of monetary threats, which lead to the violation of economic security balance in the state and require the development of a management system in order to counter their negative impact on the economic system or localizing their actions.

The research made possible to conclude that in each of the selected group of threats are several active threats, which require the development of measures to minimize or counteract them. However, the most active threats lie in the institutional environment of monetary system, since most of them have subjective character and depend on officials' professionalism, their qualifications and desire to change the situation etc.

Solving this problem will directly affect the monetary, economic, social and political stability of Ukraine. Therefore, the determining and localizing the impact of monetary threats to the state economic security is one of the topical problems nowadays.

However, new monetary threats need to be identified and evaluated.

Having examined the totality monetary threats and their impact on the economic security of the state, we have reached the following conclusions:

- threats of the monetary system are an occurrence of factors with monetary nature and negative impact, which direct their action to all components of the national economy;**
- monetary threats should be divided into four groups: institutional, monetary, banking and investment;**
- active or inactive state of a threat can be determined by analyzing the dynamic of indicators that characterize it;**
- the study found that in each of the selected threat groups are active threats, which need to minimize or counteract them;**
- the most active threats lie in the institutional environment of monetary system, since most of them have subjective character and depend on officials professionalism, their qualifications and the desire to change the situation.**

Key words: monetary system; threats; monetary security; state economic security; monetary sphere.